

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “โยค — กิเลสที่ตรึงประกอบสัตว์ไว้ในสังสารวัฏฏ์”

คำว่า โยค เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง อ่านตามภาษาบาลีว่า โย - คะ เขียนเป็นไทยได้ว่า โยคะ มีความหมายหลายอย่าง ทั้งความเพียร และ กิเลสที่ตรึงประกอบสัตว์ไว้ในสังสารวัฏฏ์ ไม่ให้พ้นไปจากสังสารวัฏฏ์ ในที่นี้จะขอนำเสนอในความหมายที่เป็นกิเลสที่ตรึงประกอบสัตว์ไว้ในสังสารวัฏฏ์ เพราะตราบใดก็ตามที่ยังไม่ได้ดับกิเลสเหล่านี้ได้จนหมดสิ้น ก็ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไป ยังไม่พ้นไปจากทุกข์ ตามข้อความจากพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต โยคสูตร ว่า

“สัตว์ทั้งหลาย อันกามโยคะประกอบไว้แล้ว ข้าถูกภวโยคะและทิฏฐิโยคะ ประกอบเข้าอีก อวิชชาวมืดเข้าด้วย ย่อมเวียนเกิดเวียนตายไป

ส่วนสัตว์เหล่าใด รู้กามโยคะและภวโยคะ ด้วยประการทั้งปวง ตัดถอนทิฏฐิโยคะ และทำลาย อวิชชาเสียได้ สัตว์เหล่านั้น ก็เป็นผู้ปลดปล่อยจากโยคะทั้งปวง เป็นมนุษย์ข้ามพ้นจากกิเลสเป็นเครื่องประกอบ ดังนี้แล”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ในส่วนของกิเลสซึ่งเป็นอกุศลธรรมนั้น มีมากมายหลายหมวดหมู่ ตามความเป็นจริงสภาพธรรม เพื่ออุปการะเกื้อกูลแก่สัตว์โลกให้ได้เข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง เป็นเครื่องเตือนให้แต่ละคนได้เข้าใจว่าตนนั้นมากไปด้วยกิเลสเพียงใด เพื่อจะไม่สำคัญผิดว่า ตนเองมีกิเลสน้อยหรือว่าหมดกิเลสแล้ว เพราะตราบใดก็ตามที่ยังไม่รู้จักความจริงของสภาพธรรม ก็ยังไม่สามารถที่จะดับกิเลสอะไรๆ ได้เลย ปัญญาเท่านั้นที่จะดับกิเลสได้ โยคะก็เป็นอกุศลธรรมหมวดหนึ่ง ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า เป็นกิเลสที่เป็นเครื่องตรึงประกอบสัตว์ไว้ในสังสารวัฏฏ์ ตราบใดที่สัตว์โลกยังมีโยคะอยู่ ก็ไม่สามารถพ้นไปจากทุกข์ในสังสารวัฏฏ์ได้ ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดต่อไป ซึ่งเป็นอย่างนี้มานานแล้วในสังสารวัฏฏ์ และจะต้องเป็นอย่างนี้ต่อไปอีก ก็เพราะเหตุว่าถูกโยคะ ประกอบไว้หรือตรึงไว้นั่นเอง หรือจะกล่าวอย่างนี้ก็ได้ คือถูกโยคะตรึงไว้ไม่ให้ไปสู่กุศลธรรม ตรึงไว้ไม่ให้กุศลจิตเกิด เพราะในขณะที่ถูกโยคะประกอบไว้หรือตรึงไว้นั้นจิตเป็นอกุศล เมื่ออกุศลจิตเกิด กุศลก็เกิดไม่ได้

โยคะ มี ๔ ประการ ได้แก่ กามโยคะ (ความติดข้องยินดีพอใจในกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ) ภวโยคะ (ความติดข้องในภพ) ทิฏฐิโยคะ (ความเห็นผิด) และ อวิชชาโยคะ (ความไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง) เมื่อว่าโดยสภาพธรรมแล้ว ได้แก่ โลภะ ความติดข้องยินดีพอใจ, มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด และโมหะหรืออวิชชา ซึ่งเป็นความหลง ความไม่รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง

ในขณะนี้ในชีวิตประจำวัน ก็กำลังมีกิเลสที่เป็นโยคะตรึงประกอบไว้ คือความติดข้องยินดีพอใจในกาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ไม่ให้พ้นไปจากสังสารวัฏฏ์ ไม่เคยรู้เลยว่า ผลแห่งการติดข้องต้องการจะเป็นอย่างไร จะนำมาซึ่งทุกข์จากการถูกกิเลสครอบงำมากมายเพียงใด ติดข้องต้องการแล้วต้องแสวงหาให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ พอพลัดพรากจากไปก็เศร้าโศกเสียใจ และตราบใดที่ยังมีการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ ก็ยังไม่พ้นไปจากความติดข้องยินดีพอใจในภพ ในขั้นนี้ในความเป็นจริง แม้จะเป็นพระอนาคามีแล้ว ก็ยังมีความยินดีพอใจในขั้นนี้ภพที่เกิดอีก

แสดงถึงความละเอียดของกิเลสที่จะตรึงประกอบสัตว์ไว้ ไม่ให้พ้นไปจากสังสารวัฏฏ์ได้เลย และถ้าเป็นผู้ยังไม่ได้ดับพิษเชื้อแห่งความเห็นผิด ก็ยังมีความสำคัญผิด เช่น เห็นผิดว่ามีสัตว์ มีบุคคล มีเรามีเขา เห็นผิดในข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ เป็นต้น ขณะที่เห็นผิดประการต่างๆ คลาดเคลื่อนจากความ เป็นจริงของธรรม ก็ถูกประกอบไว้ตรึงไว้ด้วยทฤษฎีโยคะ และขณะนี้ที่อกุศลเกิดขึ้นเป็นไปก็เพราะมี ความไม่รู้ ที่เป็นเหตุให้เกิดอกุศล ในขณะที่นั้นมีอวิชชาโยคะประกอบไว้ ตรึงไว้ตลอดเวลาโดย ไม่รู้ตัวเลยว่าถูกตรึงไว้

จากพระพุทธพจน์ที่ได้ยกมานั้น แสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้ที่ยังละโยคะไม่ได้ ย่อมเป็นผู้ประกอบ ด้วยอกุศลธรรมทั้งหลาย เป็นเหตุให้เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์ต่อไป จึงเป็นผู้ไม่ปลดปล่อย หรือไม่เกษมจากโยคะ ยังไม่ใช่ผู้ที่ปลดปล่อยจากอกุศล

การที่จะปลดปล่อยจากโยคะทั้ง ๔ ได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีปัญญา ซึ่งเริ่มจากการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมปัญญาไปตามลำดับ ฟังให้เข้าใจตัวจริงของสภาพธรรม เมื่อได้ฟังพระธรรม เข้าใจเมื่อนั้นก็ปลดปล่อยจากอวิชชาคือความไม่รู้ เมื่อปัญญาเจริญขึ้น อกุศลธรรมประการต่างๆ ก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นตามระดับขั้นของปัญญาด้วย ซึ่งจะทำได้ค่อยๆ ปลดปล่อยจากอกุศลไปตาม ลำดับ จนกว่าจะเป็นผู้ปลดปล่อยจากกิเลสทั้งปวง ดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างเด็ดขาดเมื่อถึงความ เป็นพระอรหันต์ พระอรหันต์เป็นผู้ปลดปล่อยหรือเกษมจากโยคะอย่างแท้จริง หนทางแห่งการอบรม เจริญปัญญาเท่านั้นที่จะเป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายกิเลสจนกว่าจะดับหมดสิ้นไป.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]